

سۇئال

ھەج سۈرىسى 18- ئايەتتە جاندارلارنىڭ سەجدە قىلىدىغانلىقى كەلگەن . شۇڭا بۇ سەجدە قىلىش قانداق بولىدۇ ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

بىلىڭكى ، بۇ كائىنات ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق يارىتىلمىلار بولسا يا ئىختىيارى ، يا مەجبۇرىي ھالدا ئاللاھقا قۇل بولغان . شۇڭا مۇئمىن ئاللاھقا ئىختىيارى قۇللۇق (ئىبادەت) قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا قىلغان قۇللۇقىغا ئەجىرگە ئىرىشىدۇ . ھەمدە كاپىر ، گەرچە ئۇ پەرۋەردىگار بىدىن ياتلاشقان ھەمدە ئۇنىڭغا قۇللۇق قىلىشنى تاشلىغان بولسىمۇ ، ئۇنىڭ جىسمىنىڭ ئاتوملىرى ۋە ئۇنىڭدىكى ھەممە نەرسە ئۇلۇغ ئاللاھقا قۇللۇق قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىدۇ . بىراق ئەقلىمىز ۋە چۈشىنىشىمىزنىڭ چەكلىنىشى تۈپەيلى ، ئۇ تەسبىھنى ئۇقالمايمىز ھەمدە ئۇنىڭ ماھىيىتىنى چۈشىنەلمەيمىز . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **يەتتە**

ظاسمان - زئىمىن ۋە ظىلاردىكى مەخلۇقاتلار اللەنع صاك دەص بعلعدن، كاظعناتتەكع) قانداقلىك نەرسە بولمىسىن، اللەنع صاك دەص مەدھىيەلىك يەنع اللەنع ظىلغىلەك سألەيدن)، لئكعن سعلر تلعللار ظوخشاش بولمىغانلىق ظىحنن) ظىلارنعت مەدھىيەلىك سەزمە سىلەر، اللە ھەققەتەن بەندەلەر (ھەلەمدىر يەنع ظاسىلەق قىلغانلار جازالاشقا ظالدىراص كەتمەيدن)، تەۋبە قىلغىنلار (مەغىرەت قىلغىنلار .

[ئىسرا (كېچىدە سەپەر قىلىش) : 44]

دىمەكچى ، ھەربىر يارىتىلما (مەخلۇق) ئاللاھقا ئەل بولۇش ۋە ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا مۇناسىپ شەكىلدە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش ھالىتىدە تۇرىدۇ . قۇياش ، ئاي ، يۇلتۇزلار ، دەرەخلەر ۋە ھايۋاناتلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا باش ئىگىش ۋە ئۇنىڭغا سەجدە قىلىش ھالىتىدە تۇرىدۇ ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا مۇۋاپىق شەكىلدە ئىبادەت قىلىدۇ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن :

بعلمەمسەنكع، ظاسماندىكەلەر (يەنع صەرەشتەلەر)، زئىمىندىكەلەر (يەنع ظىلار، جىلار ۋە زئىمىندا ياشايدىغان بارلىق مەخلۇقاتلار)، كىن، ظاي، يىلتىزلار، تاغلار، دەرەخلەر، ھايۋاناتلار (اللەغا بويسۇندىن، اللەنع تەسەرتىن قىلغىن بويىچە ھەرىكەت قىلغىن) ۋە نذرغىن كەشەلەر اللەغا سەجدە قىلغىن، نذرغىن كەشەلەر (كذفرع سەۋەبلەك) ظازابقا دىچار بولدى، اللەنع خارلىشىغا ظىلغىن ظادەمىز ھىرمەتلەشكەن، اللە ھەققەتەن خالىغىن قىلغىن (يەنع ظازاب قىلغىن، رەھىم قىلغىن، ظەزەز قىلغىن، خار قىلغىن، باي قىلغىن، كەمبەغەل قىلغىن اللەنع خاھىشىدىكى قىلغىن بولدى، اللەغا ھىج كەشە تەظەرتىن قىلمايدن) .

[ھەج : 18]

» ظىلار اللە ياراتقان شەيئەلەرنى سايلىرىدىن بويىدىغان ھالدا اللەغا سەجدە قىلىش يىزىسىدىن ظوت - سولغا مايىل بولدىن تىزىلغىن كىرەلمەيدۇ؟ 48. ظاسمانلاردىكى ۋە زئىمىندىكى ھايۋاناتلار، صەرەشتەلەر اللەغا سەجدە قىلغىن،

ذللار (اللهغا سەجىدە قىلىشتىن) حوتىلىق قىلىش باش تارتىمىدۇ .»

[نەھىل(ھەسەلھەرىسى): 48-49]

ئىمام ئىبنى كەسىپ مۇنداق دىگەن : " ئاللاھ بىزگە ئۆزىنىڭ كاتتىلىقىنى ، ھەيۋەتلىكىنى ۋە ھەممە نەرسە باش ئەگكەن زورلۇقىنى دەۋاتىدۇ . چۈنكى ھەممە نەرسە ئۇنىڭغا بويسۇنىدۇ ھەممە نەرسە ۋە يارىتىلمىلار ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتىدۇ ، جانسىز نەرسىلەر ۋە ھايۋانلار ، ھەمدە ئىنسانلار ، جىنلار ۋە پەرىشتىلەردىن ئىبارەت مەسئۇلىيەت يۈكلەنگەنلىرى . ئاللاھ بىزگە ھەممە نەرسىدە كۆلەڭگە بارلىقىنى ، ئۇنىڭ ئوڭ ۋە سول تەرەپكە مايىل بولىدىغانلىقىنى ، يەنى ، ئەتىگەن ۋە كەچتە ، ئاللاھقا سەجىدە قىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلدى . " مۇجاھىد مۇنداق دىگەن : " قۇياش ئۆزىنىڭ ئەڭ يۇقۇرى نۇقتىسىدىن ئۆتكەندە ، ھەممە شەيئى ئاللاھقا سەجىدە قىلىدۇ . "

ئاللاھ بارلىق شەيئىنىڭ ئۆزىگە سەجىدە قىلىدىغانلىقىنى مۇقەررەلەشتۈردى ھەمدە ئۇ ئۇلارنىڭ بىرقىسمىنىڭ قانداق سەجىدە قىلىدىغانلىقىنى ، يەنى كۆلەڭگىسىنى ئوڭ ۋە سول تەرەپكە مايىل قىلىش ئارقىلىق بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى . ئۇلارنىڭ سەجىدىسىنى يەتتە ئەزا بىلەن بولۇشى لازىم ئەمەس . چۈنكى ئۇ مۇسۇلمانلارغا خاس . باشقا مەخلۇقاتلارنىڭ سەجىدىسى بولسا ھەر بىر مەخلۇقنىڭ ئۆز ئەھۋالىغا قاراپ بولىدۇ . بۇ سەجىدىنىڭ ھەقىقى مەنىدىكى سەجىدە ئىكەنلىكى قۇرئان تېكىستىنىڭ ئىنىق مەنىسى بىلەن كۆرسىتىلگەن . چۈنكى ، بۇ ئايەتنى ئۇنىڭ ئاشكارا مەنىسى بويىچە چۈشەندۈرمەسلىككە كۈچكە ئىگە دەلىل يوق . شۇڭا بىز ئۇنى قوبۇل قىلىشىمىز كىرەك . يەنە قۇياش ، ئاي ، يۇلتۇزلار ، دەرەخلەر ۋە ھايۋانلارنىڭ سەجىدە قىلىشى پەرىشتىلەر ۋە ئادەملەرنىڭ سەجىدە قىلىشى بىلەن باغلىنىپ تىلغا ئېلىنىشى ئۇنى تەكىتلەيدۇ ، يەنى ، بارلىق شەيئىلەرنىڭ بۇ سەجىدىسى ھەقىقى مەنىدىكى سەجىدىلىكىنى كۆرسىتىدۇ .

ئىسلام پېشىۋاسى ئىبنى تەيمىيە(ئاللاھ ئۇ كىشىگە رەھىم-شەپقەت قىلسۇن) مۇنداق دەيدۇ : "سەجىدە قىلىش بولسا تۆۋەنچىلىكنىڭ بىر شەكلى . شۇڭا بارلىق مەخلۇقاتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سەجىدە بولسا يۈكسەك بويسۇنۇش ۋە تۆۋەنچىلىكنى بىلدۈرىدۇ . چۈنكى ھەر بىر يارىتىلما ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا باش ئىگىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ كۈچ-قۇدرىتى ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدۇ . بۇ ھەممە نەرسە ئادەمنىڭ سەجىدە قىلىشىغا ئوخشاش ، يەتتە ئەزاسى بىلەن ، پىشانىسىنى يەرگە قويۇپ سەجىدە قىلىدۇ دىگەننى ئۇقتۇرمايدۇ . سەجىدىنىڭ بۇ تۈرى پەقەت ئادەملەرگىلا خاس . بەزى باشقا مىللەتلەر تازىم قىلىدۇ ، لىكىن سەجىدە قىلمايدۇ ، ھەمدە ئۇ ئۇلارنىڭ سەجىدىسى بولىدۇ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **ھەمدە ئىشىكتىن سەجىدە قىلغان ھالدا كىرىڭلار ھەمدە : " بىزنى كەچۈرگىن! " دەڭلار .**] (بەقەرە (ئىنەك): 58)

دېيىلىدۇكى ، بۇنىڭ مەنىسى ، ئۇنىڭدىن تازىم قىلغان ھالدا كىرىش بولۇپ ، بەزىلىرى يەھۇدىيلارغا ئوخشاش يانلىرىغا سەجىدە قىلغان . سەجىدە قىلىش بولسا تۇرداش ئىسىم ، بىراق مۇسۇلمانلارنىڭ سەجىدە قىلىش ئۇسۇلى ھەممىگە تونۇلغان بولغاچقا ، نۇرغۇن كىشىلەر بۇ بولسا ھەربىر نەرسىنىڭ سەجىدە قىلىش شەكلى دەپ ئويلايدۇ . "

[جامىئۇل رسالە ، 127]

ھەمدە ئۇ مۇنداق دىگەن :

" مەلۇمكى ، ھەربىر نەرسە ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا بىنائەن سەجىدە قىلىدۇ ، ھەمدە بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ سەجىدىسى پىشانىلىرىنى يەرگە

قويۇش ئەمەس . "

[فەتىۋالار توپلىمى ، 21 284]

بۇ سەجدە قىلىش بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ ئاللاھقا بويسۇنىدىغانلىقى ۋە تۆۋەنچىلىكى ھەمدە ئۇلارنىڭ ئۇنىڭ پەرۋەردىگارلىقى ، كاتتىلىقى ۋە پادىشاھلىقىغا ئەل بولغانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .

ئىمام ئىبنى قەييىم مۇنداق دىگەن :

" بۇ بولسا تۆۋەنچىلىك ، ئەل بولۇش ۋە باش ئىگىش سەجدىسى . چۈنكى ھەربىر نەرسە ئۇنىڭ پەرۋەردىگارلىقىغا باش ئىگىدۇ ، ئۇنىڭ كاتتىلىقى ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ پادىشاھلىقىغا بويسۇنىدۇ . "

[مەدارجۇل سالىكىن ، 1071]

شۇنىڭدەك بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى ھەقىقى سەجدە بولۇپ ، ھەر بىر مەخلۇق ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا يارىشا سەجدە قىلىدۇ . شۇڭا ئىنسان ئۆزىگە لايىق كىلىدىغان شەكىلدە ، ھەممىگە تونۇشلۇق شەكىلدە ، يەتتە ئەزاسى بىلەن سەجدە قىلىدۇ . قۇياش ئۆزىگە لايىق كىلىدىغان شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ ، خۇددى ئەبۇ زەرنىڭ سەھىيە ھەدىسىدە تىلغا ئىلىنغاندەك ، ئۇ مۇنداق دىگەن :

" قۇياش پاتقاندا ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەبۇ زەرگە : **سەن قۇياشنىڭ قەيەرگە**

كەتكەنلىكىنى بىلمەسەن؟ دىگەن . مەن : " ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ياخشى بىلىدۇ . " دىدىم . ئۇ : « ئۇ ئەرىشنىڭ (ئاللاھنىڭ

تەختى) ئاستىغا سەجدە قىلغىلى كەتتى ، ئاندىن ئۇ كۆتۈرلۈشكە ئىجازەت سورايدۇ . بىراق ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ سەجدە قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ سەجدىسى قوبۇل بولمايدۇ ، ھەمدە ئۇ كۆتۈرلۈشكە ئىجازەت سورايدۇ ، ئۇنىڭغا ئىجازەت بىرىلمەيدۇ . ھەمدە

ئۇنىڭغا : **كەلگەن يېرىڭدىن قايتىپ كەل !** دىيىلىدۇ ھەمدە ئۇ غەرىپتىن كۆتۈرلىدۇ . بۇ بولسا ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزى : **كىن**

بەلضعلەنضەن جايغە قاراص سەير قىلغىد ، بذ ، غالىب ، ھەممىع بەلضىع اللەنعث ظالدىعظالا بەلضعلعضەن ظعشعذر .

[ياسىن : 38] "

[بۇخارىي نەقىل قىلغان ، 3199]

شۇڭا ئۇ ھەقىقى مەنىدە ، قۇياشقا لايىق شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ . بىراق ئەرىشنىڭ ئاستىدا ئاللاھقا قانداق سەجدە قىلىدۇ ؟ ئاللاھ بۇ سەجدىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ياخشى بىلىدۇ . ھەدىسىنىڭ ئاشكارا مەنىسى بۇ سەجدىنىڭ مەنىسى نوقۇل ئاللاھنىڭ بۇ يىرىقىغا بويسۇنۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلايدۇ . ئەمەلىيەتتە ، ئۇ بولسا بويسۇنۇش ، تۆۋەنچىلىك قىلىش ھەمدە ھەقىقى مەنىدە سەجدە قىلىش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئەل بولۇش ، بىراق بىز ئۇنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمەيمىز . ئوخشاشلا دىيىلىدۇكى ، ئاي ، دەرەخلەر ، ھايۋانلار ۋە باشقا بارلىق شەيئىلەر ئۆزىگە لايىق شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ .

مۇئمىننىڭ قىلىشقا تىگىشلىكى بولسا بەزى شەيئىلەرنىڭ قانداق سەجدە قىلىدىغانلىقىنى بىلمەسلىكى ئۆزىنى بۇ سەجدىگە ئىشىنىشتىن توسۇماسلىقى كىرەك ، بەلكى ئۇ ئاللاھ باشقا شەيئىلەرنىڭ ئۆزىگە سەجدە قىلىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇنىڭغا ئېيتقانلىرىغا ئىشىنىشى كىرەك .

ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .